

Kinh tế thị trường: con đường dẫn đến dân chủ hóa

Khuất Phong Nguyễn Đình Phùng

Việt Nam cũng như Trung Hoa đã thay đổi từ chủ nghĩa cộng sản sang chủ nghĩa tư bản chuyên chế bằng cách áp dụng nền kinh tế thị trường trên xã hội vẫn bị cai trị bằng một chính thể độc đảng. Nhưng sự thành công của phát triển kinh tế tại cả hai quốc gia đưa đến một câu hỏi lớn: khi nào và có bao giờ dân chủ tự do đúng nghĩa của nó có thể đến tại Trung Hoa hay Việt Nam, hai xứ cộng sản trên danh nghĩa còn sót lại này?

Để trả lời câu hỏi này, trước hết hãy xem lại tình trạng dân chủ hóa trên toàn cầu. Điều không thể chối cãi được là sau khi ý thức hệ cộng sản sụp đổ hoàn toàn, dân chủ đã trở thành hình thức chính quyền cho đa số quốc gia trên thế giới. Đầu thế kỷ 20, chỉ có 10 quốc gia theo chính sách dân chủ, cho đến giữa thế kỷ, con số tăng lên là 30 quốc gia nhưng suốt một phần tư thế kỷ sau đó con số này vẫn đứng nguyên. Chỉ đến khi Xô Viết bắt đầu suy sụp và cộng sản bị chối bỏ, con số này mới tăng lên dần. Cho đến năm 2005, 119 quốc gia trong số 190 quốc gia của toàn cầu đã có thể gọi là theo dân chủ, dưới hình thức này hay hình thức khác.

Lý do đa số các quốc gia theo dân chủ thực sự không phải vì Hoa Kỳ và Tây Âu hô hào chủ nghĩa này. Dù quán quân về dân chủ là Hoa Kỳ thích tự nhận mình là quốc gia reo rắc lý tưởng này khắp nơi, trên thực tế, những cố gắng của Hoa Kỳ thường đem lại phản ứng ngược và dẫn dắt đến tai họa hay thất bại trong việc phát triển dân chủ hơn là thành công! Điển hình như Iraq hiện tại, chính quyền Bush biện minh cuộc chiến bằng bình phong mở mang dân chủ cho vùng Trung Đông và khối Hồi Giáo Ả Rập, nhưng kết quả dân chủ không thấy đâu, chỉ thấy một biển máu và tang thương đổ nát cho quốc gia Iraq! Khuyến khích dân chủ tại Palestine, Lebanon và Ai Cập của chính quyền Hoa Kỳ theo chủ thuyết của Bush

đưa ra vào ngày nhậm chức nhiệm kỳ thứ nhì cũng chỉ đem lại kết quả ngược là đưa đến sự thẳng cử của nhóm khủng bố Hamas tại Palestine, ưu thế chính trị của nhóm Hezbollah tại Lebanon và làm mạnh thế hơn cho nhóm Muslim Brotherhood của Ai Cập!

Như vậy việc các đa số các quốc gia trên toàn cầu hiện nay đều đi theo chiều hướng dân chủ hóa không phải do cố gắng của Hoa Kỳ và Tây Âu đi quảng bá, nhưng vì lý do giản dị là sự thành công của mô hình kinh tế thị trường cho sự phát triển kinh tế. Kinh tế thị trường bắt đầu tại Anh với ý niệm bàn tay vô hình của thị trường điều khiển kinh tế của Adam Smith, đã đưa Anh Quốc thành bá chủ với đế quốc trải dài trên toàn cầu, không thấy mặt trời lặn của thế kỷ 19. Hoa Kỳ tiếp nối với nền kinh tế thị trường đã trở thành siêu cường hùng mạnh bậc nhất cho thế kỷ 20. Ai cũng có thể thấy được điều này. Và quốc gia cũng như cá nhân, sẽ bắt chước để rập khuôn những thành công của kẻ đi trước. Lịch sử đã chứng minh kinh tế thị trường là mô hình duy nhất giúp cho phát triển kinh tế. Vì thế mọi quốc gia hiện nay đều chạy theo mô hình kinh tế này là điều dễ hiểu và đương nhiên phải xảy ra!

Kinh tế thị trường là cái nhân để dân chủ hóa thành hình trong một xã hội vì ba lý do. Trước hết vì kinh tế thị trường làm phát triển kinh tế chung cho xã hội và làm người dân giàu có hơn. Khi có của cải, tài sản, người dân sẽ tìm cách để bảo vệ tài sản của họ. Và sự cố gắng bảo vệ những gì mình có sẽ đem lại sự đòi hỏi tự do và sẽ là mầm mống cho sự chống đối độc tài hay chuyên chế của nhà cầm quyền. Đàng khác, khi xã hội giàu có hơn, giới trung lưu sẽ trở thành đông hơn trước. Điều này rất quan trọng vì dân chủ chỉ có thể có được trong một xã hội với giới trung lưu là đa số và sự cách biệt giàu nghèo không trở thành quá đáng tạo nên xáo trộn xã hội. Giới trung lưu với của cải gia tăng và trình độ giáo dục cao hơn sẽ là giới thúc đẩy cho những cải tổ của xã hội và sẽ đòi hỏi hình thức dân

chủ với bầu cử và đa nguyên cho sự cai trị của chính quyền.

Lý do thứ hai của nền kinh tế thị trường thúc đẩy cho dân chủ hóa là với phát triển kinh tế đem lại, những tổ chức của cá nhân như hội chuyên môn, hội thương mại, tương tế doanh nghiệp...bắt đầu được thành lập và mở rộng, không lệ thuộc vào chính quyền như trước. Đây chính là điều kiện cần bản cho sự thành lập những cơ cấu hạ tầng cho dân chủ. Vì từ những tổ chức lúc đầu chỉ là thuần túy thương mại hay tương tế, sự biến đổi sẽ xảy đến dễ dàng hơn để thành những tổ chức về nghiệp đoàn hay đảng phái chính trị sau này. Đây chính là mầm mống cho sự tàn rụi của những chính thể chuyên chế. Vì để giữ cho kinh tế thị trường không bị xáo trộn và thất bại, chính quyền chuyên chế như tại Trung Hoa hay Việt Nam sẽ phải nương tay không dám đàn áp những tổ chức phôi thai này, dù ý thức rõ ràng là những tổ chức này sẽ lớn mạnh và biến thế để đảo thái hình thức độc đảng chuyên chế trong tương lai!

Sau cùng một nền kinh tế thị trường sẽ là động cơ cho thay đổi rộng lớn trong xã hội về tín dụng và dung hòa. Kinh tế chỉ phát triển và chạy đều khi tín dụng được áp dụng rộng rãi trên mọi phương diện. Người dân khi bỏ tiền vào ngân hàng phải tin tưởng là tiền của mình được đảm bảo. Khi đi vay, mua bán trả góp... tín dụng là điều chính yếu mọi người phải tuân theo trong một nền kinh tế thị trường. Và từ môi trường kinh tế, tín dụng sẽ lan ra đến môi trường về chính trị. Cũng như sự dung hòa, tìm sự công bằng trong những trao đổi, dịch vụ về kinh tế, sẽ dẫn dắt đến những dung hòa về chính trị, điều kiện tất yếu cho sự phát triển về tự do dân chủ trong một xã hội.

Việt Nam hiện nay theo kinh tế thị trường và tương đối phát triển kinh tế hơn trước so với thời kỳ thê thảm của những thập niên trước khi đổi mới kinh tế. Tuy nhiên những thay đổi để tiến đến dân chủ còn quá chậm và bị ngăn trở nhiều do sự tham nhũng của chính quyền cộng sản hiện tại. Đây là tệ hại lớn lao nhất cho những

---

thay đổi cần thiết của Việt Nam cả về kinh tế lẫn chính trị. Và lý do là vì Việt Nam hiện thiếu căn bản pháp trị. Khi một quốc gia không có cơ quan tư pháp độc lập với chính quyền và hành pháp, lập pháp cũng như tư pháp đều nằm trong tay độc đảng là đảng CSVN, sự bài trừ tham nhũng và những biện pháp cần thiết để giữ vững những giá trị cho sự ổn định xã hội sẽ không thể thực hiện được. Việt Nam cần một hệ thống tư pháp độc lập và vững mạnh để tạo căn bản pháp trị cho xã hội. Điều này sẽ cần đến sự tách rời cơ quan cảnh sát công an ra khỏi đảng CSVN, hệ thống công tố viện, thẩm phán độc lập và vô tư, cũng như luật sư và bồi thẩm đoàn để bảo vệ cho người dân.

Tư pháp độc lập là điều tất yếu, cũng như lập pháp sẽ phải tách rời ra khỏi sự thao túng và kiểm chế của đảng CSVN. Từ sự phân chia tư pháp và lập pháp ra khỏi chính quyền, căn bản pháp trị mới có thể thành hình và tạo nên những hạ tầng cơ sở cho dân chủ hóa tại Việt Nam. Như vậy kinh tế thị trường hiện nay đang đem lại những phát triển kinh tế cho Việt Nam, nhưng tự nó những thay đổi của tiến trình dân chủ cũng còn lâu mới có thể đến cho quê hương. Chỉ khi nào một căn bản pháp trị được thành hình và vững mạnh trên xã hội, Việt Nam mới có thể tiến nhanh hơn nữa cho phát triển kinh tế cũng như đem lại tự do và dân chủ cho người dân Việt đang khao khát chờ đón những thay đổi chờ đợi đã quá lâu này.

Khuất Phong Nguyễn Đình Phụng

<http://www.nguyendinhphung.com/>